

РОЗДІЛ IV

Регіональна економіка та економіка природокористування

УДК 338.12

Сергій Галянт,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
здобувач кафедри аналітичної економіки та природокористування,
м. Луцьк; e-mail: naukoviy@icloud.com

<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-03-122-129>

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ОПЕРАТОРІВ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ МЕРЕЖ

В зазначеній статті було досліджено теоретичні та практичні засади інституціональних та інституційних передумов забезпечення розвитку регіональних операторів розподілу природного газу в сучасних умовах господарювання. Також було відображено позицію автора щодо обґрунтування високого рівня важливості та актуальності ролі інституціонального середовища в структурі забезпечення максимального рівня ефективності процесу розвитку регіональних газорозподільних мереж. Окреслено усі можливі прояви максимальної ефективності в основній та додатковій діяльності операторів газорозподільних мереж Західного регіону України.

Було доведено, що саме розвинена форма інституційного забезпечення та середовища охоплюють присутність потрібних інституцій, а також взаємно узгоджує їх. Даний аспект впливає на внутрішні бізнес-процеси, що мають місце в діяльності регіональних газорозподільних підприємств, на їх організаційно-технічний розвиток, як формування іміджу на міжрегіональному та міжнародному рівнях, а також збільшення рівня якості та надійності послуг по розподілу серед споживачів природного газу. В результаті дослідження інституціонального базису, а також природи інституцій та їх можливого впливу на ефективність діяльності газорозподільних організацій західного регіону, останню було умовно поділено базову та дотичну діяльність.

Ключові слова: інституціональне середовище, інституційне середовище, газорозподільне підприємство, оператор газорозподільних мереж, газорозподільна мережа, інфраструктурне забезпечення.

Сергей Галянт,
Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки,
соискатель кафедры аналитической экономики и природопользования,
г. Луцк

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНЫХ ОПЕРАТОРОВ ГАЗОРАСПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫХ СЕТЕЙ

В указанной статье было исследованы теоретические и практические основы институциональных и институциональных предпосылок обеспечения развития региональных операторов распределения природного газа в современных условиях хозяйствования. Также было отражено позицию автора по обоснованию высокого уровня важности и актуальности роли институциональной среды в структуре обеспечения максимального уровня эффективности процесса развития региональных газораспределительных сетей. Определены все возможные проявления максимальной эффективности в основной и дополнительной деятельности операторов газораспределительных сетей Западного региона Украины.

Было доказано, что именно развитая форма институционального обеспечения и среды охватывают присутствие нужных институтов, а также взаимно согласовывает их. Данный аспект влияет на внутренние бизнес-процессы, имеющие место в деятельности региональных газораспределительных предприятий, на их

организационно-техническое развитие, как формирование имиджа на межрегиональном и международном уровнях, а также увеличение уровня качества и надежности услуг по распределению среди потребителей природного газа. В результате исследования институционального базиса, а также природы институтов и их возможного влияния на эффективность деятельности газораспределительных организаций западного региона, последняя была условно разделена базовую и касательную деятельность.

Ключевые слова: институциональная среда, институциональная среда, газораспределительное предприятие, оператор газораспределительных сетей, газораспределительная сеть, инфраструктурное обеспечение.

Sergey Galyant,
Lesia Ukrainka East European National University,
Applicant of the Department of Analytical Economics and Nature Management,
Lutsk

INSTITUTIONAL PREREQUISITES FOR ENSURING DEVELOPMENT REGIONAL OPERATORS OF GAS DISTRIBUTION NETWORKS

Introduction. This article examines the theoretical and practical principles of institutional and institutional prerequisites for ensuring the development of regional natural gas distribution operators in modern economic conditions. The author's position on the substantiation of the high level of importance and relevance of the role of the institutional environment in the structure of ensuring the maximum level of efficiency of the process of development of regional gas distribution networks was also reflected. All possible manifestations of maximum efficiency in the main and additional activities of gas distribution network operators in the Western region of Ukraine are outlined. It was proved that it is the developed form of institutional support and the environment that covers the presence of the required institutions, as well as mutually harmonizes them. This aspect affects the internal business processes that take place in the activities of regional gas distribution companies, their organizational and technical development, as the formation of the image at the interregional and international levels, as well as increasing the quality and reliability of distribution services among natural gas consumers. As a result of the study of the institutional basis, as well as the nature of institutions and their possible impact on the efficiency of gas distribution organizations in the western region, the latter was conditionally divided into basic and related activities. **The purpose of the article.** Research of institutional preconditions for ensuring the development of regional gas distribution network operators. **Results.** It is known that today the level of stability of the environment of gas distribution companies in Ukraine is insufficient, at the same time their regional position is unbalanced, which in turn implies the need to find new directions and mechanisms to help overcome various crises and trends on the way to highly efficient and unhindered their development. It is the aspect that Ukrainian regional gas distribution companies are an important component of national energy security and independence, including the stable and continuous supply of consumer demand in the natural gas distribution market, at the same time have almost always a monopoly position and is the center for the implementation of speculative decisions at the highest state level, necessitates large-scale development of institutional support to regulate their activities with the obligation to the delineation of the boundaries of potential development. An important aspect of the future development of regional gas distribution companies in a rather unstable operating environment is the creation of a broad-based institutional environment that will ensure balance and regulate relations between the consumer sector, government institutions, and the gas distribution companies themselves. At the same time, it will create appropriate conditions for the constant increase in the level of competitiveness of the latter. From this, we can conclude that institutional efficiency is directly dependent on the aspect - who exactly ensures their creation and further control of their functioning. After all, the degree of functional efficiency and further successful development of regional gas distribution network operators in Ukraine will depend on how skillfully the country will create equal conditions for absolutely all participants of the natural gas distribution market by implementing institutional incentives and restrictions. Thus, it is the institutional form of the approach to ensuring the further development of regional gas distribution organizations that is focused on the study of institutions and institutions that contribute to the regulation of their activities. In other words, the institutional form of regulating the activities of regional gas distribution network operators is a directed activity of natural gas distribution market participants, which to some extent affects the functioning and further development of gas distribution companies in the region towards continuous improvement of their structure, overall strategy, and management system. , common values, etc .; including taking into account the impact of social, economic, legal, and political institutions in the face of various kinds of instability. Quite important in the process of institutionalization of the process of functioning of gas distribution companies are market institutions and institutes, including: financial, infrastructural, legal and functional; private property; competition. We offer a study of the prospects for the introduction of possible changes in the activities of

regional gas distribution companies because of established institutional dogmas. Today, it is not effective enough, and in some regions of Ukraine there is no form of state support for the implementation of relevant programs of innovation and scientific and technological progress has led to a significant deterioration in the distribution of natural gas consumers. After all, there is still a high level of wear of gas distribution networks and their significant resource and energy consumption, there are no innovative solutions. Among the reasons that led to such a market position of regional gas distribution companies is the lack of institutional support, which is the lack of proper foundations for the implementation of innovative solutions, lack of necessary material and financial support to update technological solutions in production, corruption, etc. Today, due to the lack of normal and functional institutional support, there are no proper contractual processes that would be established between suppliers and consumers of natural gas in the regions based on transparency. In our opinion, the formation of institutional approaches and tools for their implementation will increase the efficiency of gas distribution companies in the region, improve the quality of services provided, and will stimulate all participants in the distribution market among natural gas consumers in the region. It is also worth noting that the vast majority of regional gas distribution companies are part of a rather complex "vertical" structure. In turn, as is known from the course of institutional theory, under the conditions of the vertical form of structural construction of the enterprise, there is also a fairly high level of possible costs for its management. **Conclusions.** It is important to note that the institutional environment, which will be expressed in the presence of all necessary institutions, as well as their coherence with each other today, is a significant and dominant entity in terms of ensuring maximum efficiency and further development of gas distribution companies in the western region of Ukraine. We believe that the most effective and functioning institutional environment will create conditions for maximizing the level of internal processes at gas distribution companies; the most effective organizational and technological development; harmonizes mutual relations between all market participants.

Keywords: institutional environment, institutional environment, gas distribution company, gas distribution network operator, gas distribution network, infrastructure.

Постановка проблеми та її значення. Відомо, що на сьогодні недостатнім є рівень стабільності середовища функціонування газорозподільних підприємств в Україні, водночас незбалансованим є і регіональне їх положення, що в комплексі передбачає необхідність пошуку нових напрямів та механізмів, щоб сприятимуть подоланню різного роду кризових явищ та тенденцій на шляху до високоефективного та безперешкодного їх розвитку.

Саме той аспект, що українські регіональні газорозподільні підприємства являють собою важливу складову в загальнонаціональній енергетичній безпеці та незалежності, в тому числі й стабільному та безперервному забезпеченні попиту з боку споживачів на ринку розподілу природного газу, в цей же час володіють майже завжди монопольним становищем і є центром для реалізації спекулятивних рішень на найвищому державному рівні, обумовлює потребу в масштабній розбудові інституціонального забезпечення з метою регулювання їх діяльності з обов'язковим окресленням границь потенційного розвитку [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні, досить багато вчених та дослідників займалося зазначеною проблематикою суті та ролі інституціонального середовища підприємств, серед них вагомий вплив цьому напрямі здійснили: О. В. Лялюк, М. І. Коротя, К. В. Павлов, О. М. Павлова, С. В. Король, О. Г. Дзьоба. Однак, окреслення виробничого та економічного ефекту розвитку регіональних газорозподільних мереж шляхом впорядкованого інституційного середовища не отримало свого висвітлення в науковому обігу зовсім. Це і стало причиною для здійснення окресленого дослідження. Значущі результати подальших розробок дозволили сформулювати мету та завдання подальших досліджень [1, 2].

Метою статті є дослідження інституціональних передумов забезпечення розвитку регіональних операторів газорозподільних мереж.

Вклад основного матеріалу. Важливим аспектом майбутнього розвитку регіональних газорозподільних підприємств в досить нестабільних умовах діяльності є утворення широко-розгалуженого інституціонального середовища що забезпечуватиме баланс та регулюватиме відносини між споживацьким сектором, державними інституціями та самими газорозподільними підприємствами. В цей же час створить належні умови для постійного підвищення рівня конкурентоспроможності останніх [4].

Рис. 1. Послідовності взаємозалежностей та впливу компонентів на інституціональне середовище функціонування газорозподільних підприємств західного регіону.

Діюча на сьогодні інституціональна система функціонування ринку розподілу серед споживачів природного газу, а також його суб'єктів в Україні загалом та її регіонах не забезпечує в повній мірі вимог сьогодення (Рис. 1).

Безсистемне введення в дію лише незначних норм та правил, що забезпечують вирішення лише місцевих окремих проблем, без потрібного систематизованого узагальнення, тягне за собою тенденції, що суперечать реалізації необхідного інституціонального розвитку як в самій державі, так і в галузі розподілу природного газу на регіональних ринках [5].

На сьогоднішній день, однією з наймасштабніших проблематик, що мають місце в газорозподільній галузі та на пряму впливають на сам регіональний ринок розподілу природного газу та на функціональну результативність операторів розподілу природного газу (ГРП) є відсутність інституціонального економічного та суспільно-соціального порядку.

Які знаходяться в прямій залежності не лише від формальних норм та правил поведінки на ринку, а й від загальної уяви свідомості та моральності суб'єктів ринку розподілу природного газу. Вважасмо найбільш кричущими наступні інституціональні вади:

- не ринковий процес встановлення тарифів та регулювання цін. Полягає в тому, що тарифи на послугу розподілу та зберігання природного газу встановлюється НКРЕКП, а не на прозорих ринкових засадах;

- присутність тіньових (неформальних) угод та домовленостей під час заключення комерційних угод. Пролягає в постійній присутності спокуси неофіційного заробітку з боку промислових споживачів природного газу;

- адміністративні перешкоди. Полягають у наявності незліченної кількості нормативно-правових актів, інструкцій, постанов, а також доповнень та змін до них створюють плутанину до їх сприйняття суб'єктами ринку. В цей же час, газорозподільні організації знаходяться під постійним страхом перевірок та інших контрольних заходів з боку держави;

- недостатня підтримка з боку держави. Полягає постійному цькуванню регіональних операторів газорозподільних мереж та у високому рівні політизації питань, що пов'язано з сферою транспортування, зберігання та розподілу природного газу.

Особливу роль в процесі усунення відзначених інституціональних перешкод, а також максимально ефективного інституціонального забезпеченні діяльності операторів газорозподільних мереж Західного регіону України відіграє саме інституційне забезпечення.

Як вже було нами відзначено в першому розділі даної праці, *інституціональне середовище* - визначається сукупністю певних правил, що стосується формальних та неформальних засад поведінки та взаємовідносин, що формуються в процесі професійної та економічної діяльності на суспільних засадах на мікро-, мезо-, макрорівні [6, 13].

За структурною ж схемою, *інституціональне середовище* можна зобразити як впорядкований та послідовний набір інституцій та інститутів, які за змістом своїм окреслюють для економічних суб'єктів господарювання обмеження, що утворюються в границях певної системи координат, що формується в залежності від специфіки та особливостей господарської діяльності [7, 8].

В свою чергу, інституції, що чинять безпосередній вплив на розвиток ГРПЗР, за градацією нормативно-правової приналежності поділяються на формальні та неформальні (Рис. 2).

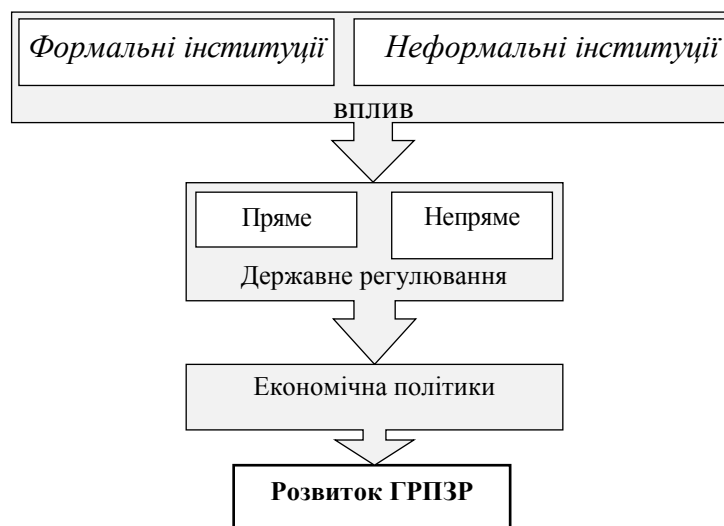

Рис. 2. Вплив інституцій на розвиток ГРПЗР

До перших відносяться різного роду основоположні правові документи на кшталт постанов та розпоряджень, актів, кодексів, законів конституції; характеризуються легітимністю, а також є підкріплені документарно та обов'язковими до виконання. Другі ж, передбачають формалізовані відносини, є присутніми в реальному побуті. В цей же час є ненормованими, що базуються на психологічній та соціальній ідентичності певного суспільства на кшталт звичок, традицій та інших форм взаємовідносин між суб'єктами ринку розподілу природного газу [3, 11].

З метою ж, досягнення потрібного рівня розвитку ГРП, з боку держави застосовуються *прямий* та *непрямий* підходи до регулювання їх діяльності, що реалізуються через формальну форму інститутів. Прямий підхід до регулювання передбачає здійснення шляхом реалізації економічної політики, що в свою чергу ґрунтується на діях виконавчої влади фундаментом для яких слугує діючий нормативно-правовий базис. Адже не секрет, що економічна політика являє собою одну з найбільш фундаментальних в державі, що покликана для забезпечення та всеосяжного втілення в життя конституційно-гарантованих свобод, прав та обов'язків громадян країни [9, 10].

Вважаємо, що зазначена політика повинна будуватися синхронно з усіма можливими інститутами та інституціями громадянського суспільства з кінцевою метою - досягнення максимальної гармонізації суспільного блага, а також економічних та соціальних взаємовідносин.

До інститутів зовнішньої дії, нами було віднесено інституції мезо- та макро-економічних рівнів. Основне значення серед макро-інститутів відіграє саме держава, адже саме вона забезпечує регуляторний вплив, що передбачено загальною державною політикою щодо формування загальнодержавного інституціонального середовища.

Від так, можемо зробити висновок, що інституціональна ефективність знаходиться в прямій залежності від аспекту - хто ж саме забезпечує їх створення та подальший контроль їх функціонування. Адже, від того, як вправно шляхом реалізації інституційного стимулювання та обмеження, влада країни створить рівні умови для абсолютно усіх учасників ринку розподілу природного газу, залежатиме й ступінь функціональної ефективності та подальшого успішного розвитку регіональних операторів газорозподільних мереж в Україні.

Отже, саме інституційна форма підходу до забезпечення подальшого розвитку регіональних газорозподільних організацій зорієнтована на дослідження інститутів та інституцій, що сприяють

регулюванню їх діяльності. Іншими словами, інституційна форма регулювання діяльності регіональних операторів газорозподільних мереж - чітко направлена діяльність учасників ринку розподілу природного газу, що в тій, чи іншій мірі чинить вплив на функціонування та подальший розвиток газорозподільних підприємств регіону в бік постійного вдосконалення їх структури, загальної стратегії, системи управління, загальних цінностей тощо; в тому числі з обов'язковим врахуванням впливу соціальних, економічних, правових та політичних інститутів в умовах різного роду нестабільності.

Досить важливими в процесі реалізації інституціоналізації процесу функціонування газорозподільних підприємств є саме ринкові інституції та інститути, серед яких: фінансові, інфраструктурні, правові та функціональні; приватна власність; конкуренція.

Пропонуємо дослідження перспективності впровадження можливих змін в діяльності регіональних газорозподільних підприємств з огляду на усталені інституціональні догми. На сьогодні, недостатньо ефективно, а в деяких регіонах України взагалі відсутня будь-яка форма підтримки з боку держави щодо реалізації профільних програм інноваційного, а також науково-технічного прогресу призвела до відчутного погіршення становище в сфері розподілу серед споживачів природного газу. Адже й досі, має місце високий рівень зносу газорозподільних мереж та значна їх ресурсо- та енергоємність, відсутні інноваційні рішення. Серед причин, що призвели до такого ринкового становища регіональних газорозподільних підприємств є саме недостатнє інституціональне забезпечення, що полягає в відсутності належних підвалин для реалізації інноваційних рішень, відсутності необхідного матеріального та фінансового забезпечення оновлення технологічних рішень на виробництві, наявності корупційних змов, тощо [12].

На сьогодні, у зв'язку з відсутністю нормального та функціонального інституціонального забезпечення не виникає належних договірних процесів, що були б засновані між постачальниками та споживачами природного газу в регіонах на засадах прозорості.

На нашу думку, саме утворення інституціональних підходів та інструментів для їх реалізації сприятиме підвищенню рівня ефективності функціонування газорозподільних підприємств регіону, підвищенню рівня якості послуг що надаються та з рештою, стимулюватиме абсолютно усіх учасників ринку розподілу серед споживачів природного газу в регіоні.

Рис. 3. Інституціональне забезпечення функціонування та розвитку ГРПЗР

Також варто відзначити, що переважна більшість регіональних газорозподільних підприємств є складовою досить складної “вертикальної” структури. В свою чергу, як відомо з курсу інституціональної теорії, за умов вертикальної форми структурної побудови підприємства, виникає також досить високий рівень можливих витрат на управління ним.

Резюмуючи відзначене вище за текстом, відмітимо, що саме за умов нормального інституціонального забезпечення функціонування регіональних газорозподільних підприємств зможе створити умови, що сприятимуть підвищенню рівня їх ефективності як на базовому, так і дотичному рівнях (Рис. 3).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Важливо відзначити, що саме інституціональне середовище, яке виражатиметься в присутності всіх потрібних інституцій, а також їх узгодженості між собою на сьогоднішній день є суттєвим та домінуючим суб’єктом в частині забезпечення максимального рівня ефективності діяльності та подальшого розвитку газорозподільних підприємств західного регіону України. Вважаємо, що максимально ефективне реально функціонуюче інституційне середовище створить умови для максимального підвищення рівня внутрішніх процесів на газорозподільних підприємствах; найефективнішого організаційного та технологічного розвитку; гармонізує взаємні стосунки між всіма учасниками ринку.

Джерела та література

1. Актуальні проблеми прикладної економіки : кол. моногр. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф О.М. Стрішенець. Луцьк. Вежа-Друк. 2017. С. 156.
2. Дзьоба О. В., Лінчевська Н. М. Ефективність чинного організаційно-економічного механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю газотранспортних підприємств. *Соціально - економічна інтеграція України у глобальну інноваційну економіку : досвід підприємств та регіонів* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 26-27 вересня 2014 року.
3. Запужляк І.Б. Інституційні передумови забезпечення розвитку вітчизняних газотранспортних підприємств в умовах нестабільності. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2016. Вип.1. С. 85-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tppe_2016_1_12.
4. Король С.В. Інвестиційно-інноваційний механізм управління газорозподільними підприємствами. *Сборник публикаций мультидисциплинарного научного журнала «Архивариус» по материалам IV международной научно-практической конференции «Наука в современном мире», г. Киев. Архивариус, 2015. С. 44–50.*
5. Коротя М.І. Етапи становлення нафтогазової промисловості в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк. Вежа-Друк. 2017. № 1.(9). С. 76-81.
6. Лелюк О. В. Аналіз особливостей українського ринку видобутку та споживання природного газу. *Бізнес Інформ*. №11. 2013. С.170-179.
7. Лінчевська, Н. М., Дзьоба О. Г. Аналіз чинників та організаційно-економічних інструментів забезпечення інноваційного розвитку газотранспортних підприємств. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2010. №4. С. 82-91.
8. Норт Д. Інститути, інституціональні зміни і функціонування економіки. Переклад з англійської А.Н. Нестеренка. Москва. 1997. 180 с.
9. Павлов К.В., Павлова О.М., Коротя М.І. Регулювання діяльності регіональних газорозподільних підприємств України: монографія. Луцьк: СПД Галяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2020. 256 с.
10. Павлов К.В., Шевчук І.Л. Інноваційні фінансово-кредитні важелі як складова ефективної антимонопольної політики. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економічна»*. - 2018 - №51. - С. 72-74.
11. Сохецька А.В. Інституційні фактори економічного зростання в умовах переходу України до ринку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.01.01 «Економічна теорія». Львів. 2003. 20 с.
12. Pavlov K., Pavlova O. & Kupchak V. (2019). Integral Indicators Based on Competitiveness Capacity Characteristics of Regional Real Estate Markets of Ukraine. *Journal of Competitiveness*. №11(3). 87–108. <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.06>.
13. Rao P. *The Economics of Transaction Costs: Theory? Methods and Applications*. Palgrave Macmillan, 2003. 197.

References

1. Aktualni problemy prykladnoi ekonomiky. (2017) [Actual problems of applied economy]. O.M. Strishenets (Ed.). Lutsk: Vezha-Druk. [in Ukrainian].
2. Dz'oba O.V., Linchevs'ka N.M. Efektyvnist' chynnoho orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya innovatsiyno-investytsiynoyu diyal'nisty hazotransportnykh pidpryyemstv [Efficiency of the current organizational and economic mechanism of management of innovation and investment activity of gas transport enterprises]. *Sotsial'no - ekonomichna intehtratsiya Ukraïny u hlobal'nu innovatsiynu ekonomiku : dosvid pidpryyemstva rehioniv-Socio-Economic Integration of Ukraine in the Global Innovation Economy: The Experience of Enterprises and Regions: Proceedings from Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia-International Scientific and Practical Conferencë* (accessed 26-27 September 2014) [in Ukrainian].
3. Zapukhlyak, I.B. (2016). Instytutysni peredumovy zabezpechennya rozvytku vitchyznyanykh hazotransportnykh pidpryyemstv v umovakh nestabil'nosti [Institutional preconditions for ensuring the development of domestic gas transportation enterprises in conditions of instability]. *Teoretychni ta prykladni pytannya ekonomiky – Theoretical and applied issues of economics*. 2016. 1. 85-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tppe_2016_1_12. [in Ukrainian].
4. Korol' S.V. (2015) Investytsiyno-innovatsiynny mekhanizm upravlinnya hazorozpodil'nymy pidpryyemstvamy [Investment-innovative mechanism of management of gas-distributing enterprises] *Sbornyk publykatsiy mul'tydystryplnarnoho nauchnoho zhurnala «Arkhyvarius» po materyalam IV mezhdunarodnoy nauchnopraktycheskoy konferentsiyi «Nauka v sovremennom myre»-Collection of publications of the multidisciplinary scientific journal "Archivarius" on the materials of the IV International Scientific and Practical Conference "Science in the Modern World"*. (pp.44-50). Kiev: Sat. Art. Archivarius (standard level, academic level). [in Ukrainian].
5. Korotyia M.I., (2017). Etapi stanovlennya naftogazovoyi promyslovosti v Ukrayini [Stages of the formation of the oil and gas industry in Ukraine]. *Economic Journal of Lesya Ukrainka East-European National University*. 1 (9), (pp. 76-81). *Zhurnal Lutsk: Vezha-Druk* [in Ukrainian].
6. Lelyuk O.V. (2013) Analiz osoblyvostey ukrayins'koho rynku vydobutku ta spozhyvannya pryrodnoho hazu [Analysis of the peculiarities of the Ukrainian market for production and consumption of natural gas]. *Biznes Inform-Business Inform*. 11, (pp. 170-179). Retrieved from www.business-inform.net [in Ukrainian].
7. Linchevska N.M., Dzoba O.H. (2014). Analiz chynnykiv ta orhanizatsiyno-ekonomichnykh instrumentiv zabezpechennia innovatsiynoho rozvytku hazotransportnykh pidpryyemstv [Analysis of factors and organizational and economic instruments for ensuring innovative development of gas transportation enterprises]. *Naukovy visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu. Seriya «Ekonomika ta upravlinia v naftoviy hazoviy promyslovosti»-Scientific Bulletin of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Series "Economics and Management in the Oil and Gas Industry"*, 1(9), 47–55 [in Ukrainian].
8. Nort, D. (1997). Instytuty, instytutsional'ni zminy i funktsionuvannya ekonomiky. [Institutions, institutional change and the functioning of the economy]. Translated by English by Nesterenko A.N.. Moscow. [in Russian].
9. Pavlov, K.V. and Pavlova, O.M., Korotyia, M.I. (2020). *Rehulyuvannya diyal'nosti rehional'nykh hazorozpodil'nykh pidpryyemstv Ukrayiny*. [Regulation of activity of regional gas distribution enterprises of Ukraine]. Lutsk. Ukraine. [in Ukrainian].
10. Pavlov K.V., Shevchuk I. L. (2018). Innovatsiini finansovo-kredytnei vazheli yak skladova efektyvnoi antymonopolnoi polityky [Innovative financial leverage as part of an effective antitrust policy]. *Naukovy visnyk Uzhhorodskoho universytetu-Uzhgorod University Scientific Bulletin*, 51, 72-74. [in Ukrainian].
11. Sokhets'ka, A.V. (2003). Instytutsiyni faktory ekonomichnoho zrostannya v umovakh perekhodu Ukrayiny do rynku. [Institutional factors of economic growth in the conditions of transition of Ukraine to the market]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.01.01 M-vo osvity`I nauky` Ukraini`, L'viv. Ukraine. [in Ukrainian].
12. Pavlov K., Pavlova O. & Kupchak V. (2019). Integral Indicators Based on Competitiveness Capacity Characteristics of Regional Real Estate Markets of Ukraine. *Journal of Competitiveness*. №11(3). 87–108. <https://doi.org/10.7441/joc.2019.03.06>. [in Ukrainian].
13. Rao P. *The Economics of Transaction Costs: Theory? Methods and Applications*. Palgrave Macmillan, 2003. 197. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 21.05.2020 р.